

בבא בתרא קכד - קכה

משה שווערד

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכג עמוד ב

תנו רבנן: הבכור נוטל פי שנים בזרוע ובלחיים ובקיבה, ובמוקדשין, ובשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן. כיצד? הניח להן אביהן פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים, או שהיתה רועה באפר, וילדה - בכור נוטל פי שנים, אבל בנו בתים ונטעו כרמים - אין בכור נוטל פי שנים...

הניח להן אביהן פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים, או שהיתה רועה באפר, וילדה - בכור נוטל בה פי שנים. השתא מוחכרת ומושכרת, דלאו ברשותא דמרה דידהו קיימא - אמרת: שקיל, רועה באפר מיבעיא? הא קא משמע לן, דמוחכרת ומושכרת דומיא דרועה באפר, מה רועה באפר - שבחא דממילא קא אתי ולא קא חסרי בה מזונא,

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד א

אף מוחכרת ומושכרת - שבחא דממילא קא אתי, דלא חסרי בה מזוני.

מני? ר' היא;

דתניא: אין בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן;

רבי אומר, אומר אני: בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן, אבל לא בשבח שהשביחו יתומים לאחר מיתת אביהן. ירשו שטר חוב - בכור נוטל פי שנים...

1. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד א

ירשו שטר חוב - [1] היינו מלוה בשטר בכור נוטל פי שנים דכיון דמוחזק בשטר ועל פי השטר גובין את המלוה הרי הוא כאילו השטר השביח דהיינו נכסים ששבחו ממילא ומיהו אליבא דרבנן אינו נוטל פי שנים ומסקנא דמילתיה דרבי היא והכי מוכח לקמן בשמעתין ודוקא מלוה בשטר אבל מלוה על פה ואפי' בעדים כיון דליכא שטרא ומצי למטען פרעתיה לך דהמלוה את חבריו בעדים אין צריך לפרעו בעדים אפי' רבי מודה דלא שקיל פי שנים דהא אין מוחזקין מחוב זה כלל דנימא הנכסים שבחו מעצמן.

2. עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד א

ירשו שטר חוב בכור נוטל פי שנים. [2] לאו דוקא שטר חוב, אלא ה"ה מלוה על פה, כיון דחייב מודה, ותדע, דאמר לקמן, א"ר יהודה אמר שמואל אין הבכור נוטל פי שנים במלוה, והוינן בה למאן, אילימא לרבנן פשיטא כו' אלא לר', [ואלא] הא דתניא ירשו שטר חוב בכור נוטל בו פי שנים, מני, לא רבי ולא רבנן, ולא מפרקינן [לעולם] רבי, וכי קאמר שמואל דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה ע"פ, כן נראה בעיני.

3. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

מני לא רבי ולא רבנן. פי' וליכא לשנויי דהא דשמואל במלוה על פה ומשום הכי מודה רבי שאין הבכור נוטל פי שנים, דהא שמואל סתם קאמר ואפי' מלוה בשטר במשמע, [3] ויש אומרים דאליבא דרבי כל שהיא מלוה בעדים והוא תוך זמן שאינו יכול לומר פרעתי דינה כמלוה בשטר להחשיבה מוחזקת וכדקתני לקמן בכור נוטל פי שנים בין במלוה בין ברבית, אבל אם הגיע זמן ראוי הוא.

4. תוספות מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

אין הבכור נוטל פי שנים במלוה ... מה שפירש הקונטרס לעיל גבי ירשו שטר חוב בכור נוטל פי שנים שהשטר הוי הגוף ומלוה הוי שבח אין נראה דא"כ אמאי אמרי רבנן דאין הבכור נוטל פי שנים דכיון שיחלקו שטרות ויטול בשטרות פי שנים שהן הגוף יטול גם השבח שיבא אח"כ שהיא המלוה דהא פשיטא דאחר שיחלקו כל השבח שיבוא מחלקו שהוא שלו.

5. ספר דבר יעקב-קכד: אות ז'

הקה"ת [סימן רעה-ו] מתרץ קישית התוס', דהרשב"ם ס"ל שנהי דשטר הוי מוחזק מ"מ כיון שאין גופו ממון אינו בר חלוקה, דכמו ששטר אינו בר מכירה או מתנה מה"ת [והא דמהני מכירת שטרות יסבור הרשב"ם שהוי מדרבנן], ה"נ א"א לעשות חלוקה בשטרות, ורק החוב דהיינו הכסף שגובים בשטר הוי בר חלוקה והוי שבח.	החת"ס [ח"מ סימן קמט ד"ה ואמרי] מתרץ קישית תוס' שאה"נ אם ירצו לחלק השטרות לפי שווים [שהוא פחות משווי החוב כיון שעדיין צריך לתבוע פרעון] הרשות בידו ליטול בשטרות פ"ש, והכא מיירי שלא חילקו השטרות, והלוה פרע חובו אחר מיתת האב טרם חלוקה, ובזה פליגי רבי ורבנן האם הבכור נוטל פ"ש בחוב.
--	---

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין בכור נוטל פי שנים במלוה. למאן? אילימא לרבנן, השתא שבחא דאיתיה ברשותיה - אמרי רבנן: לא שקיל, מלוה מבעיא? אלא לרבי. ואלא הא דתניא: ירשו שטר חוב - בכור נוטל פי שנים בין במלוה בין ברבית, מני? לא רבי ולא רבנן!

לעולם לרבנן, ואצטריך, סלקא דעתך אמינא: מלוה כיון דנקיט שטרא כמאן דגביא דמיא, קא משמע לן.

שלחו מתם: בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא ברבית. למאן? אילימא לרבנן, השתא שבחא דאיתיה ברשותיה - אמרי רבנן דלא שקיל, מלוה מבעיא? אלא לרבי. ולרבי, ברבית לא? והתניא, רבי אומר: בכור נוטל פי שנים בין במלוה בין ברבית!

לעולם רבנן היא, ומלוה כמאן דגביא דמיא.

6. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

הא דשלחו מתם - פליגא אהך דרב יהודה אמר שמואל דלעיל ותרוייהו אליבא דרבנן מר משוי ליה מוחזק כיון דנקיט שטרא ומר לא חייש לשטרא דניירא בעלמא הוא וי"מ דהא דשלחו מתם במלוה של עובד כוכבים כדקתני אבל לא ברבית והך דרב יהודה אמר שמואל במלוה של ישראל ולא פליגי והבל הוא בידם דאדרבה איפכא מסתברא דבמלוה של ישראל הוי מוחזק טפי ממלוה של עובדי כוכבים אשר פיהם דבר שוא.

7. ספר דבר יעקב

ט] לעולם רבנן היא ומלוה כמאן דגביא דמי - א. יוצא מהסוגיה שיש מחלוקת לפי רבנן האם מלוה הוי ראוי.
והנה בברייתא [לעיל קכג:] פליגי רבי ורבנן לענין הניח להם אביהם פרה מושכרת, ויש ראשונים [הובא שם באות א] שמפרשים מחלוקת רבי ורבנן לענין דמי שכירות, וקשה דדמי שכירות הוי כמלוה ולפי בני מערבא רבנן מודים במלוה שאינו ראוי. ואמנם ר' יונה [קכג:] מחלק לפי רבנן בין דמי שכירות שנתחייב בה בחיי אביהם לדמי שכירות שאחר מיתתו, שדמי שכירות שנתחייב בחיי אביהם הוי כמלוה, ולפי בני מערבא מודו רבנן שאינו ראוי, אבל דמי שכירות שלאחר מיתה יש להן דין שבח ותליא במחלוקת רבי ורבנן. ומוסיף ר' יונה דאפשר ששכירות שנתחייב בימי אביהם אינה כמלוה אלא כריבית, ולפי רבנן הוי ראוי, דשאני מלוה שכבר הוחזק בידו אותו הממון ושייך לומר מעות נתן מעות שקיל, אבל שכירות שהוי חוב חדש הוי ראוי לפי רבנן.
והרשב"ש [קכג:] מחדש ששכירות עדיף ממלוה כיון שאינו יכול לטעון פרעתי ולכן מודו רבנן שהוי מוחזק, ומביא ראיה משיטת הרמב"ם ועיין קה"ח

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא, איקלע אמימר לאתרין ודריש: בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא ברבית. א"ל: נהרדעי לטעמייהו...

8. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

נהרדעי לטעמייהו - אמימר כרב נחמן סבירא ליה דתרוייהו הוו מנהרדעא כדאמר אמימר (לעיל /בבא בתרא/ ד' לא) אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי כו' דתרוייהו סבירא להו דמעו שאדם חייב לחבירו הוי מוחזק בהן.

9. תוספות מסכת בבא בתרא דף קכד עמוד ב

גבו מעות יש לו – [1] פ"ה הקונטרס משום דמעות יהיב ומעות שקיל ואין נראה ... [2] אלא נראה דטעמא דרב נחמן דאמר גבו מעות יש לו משום דדרך בע"ה לפרוע בחובם מעות ולא קרקע והוי מוחזק בגבו מעות משום דסמיכי עלייהו אבל קרקע שאין דרך קרקע ליתן בחובם לא סמיכי עלה ולא הוי מוחזק.

10. דף על הדף בבא בתרא דף קכה עמוד א

בגמ': מאי שנא מעות דלא, דלאו הני מעות שבק אבוהון וכו'.

הרמ"א (חו"מ סוסי' רעה) פסק דגזל ולא נתייאשו הבעלים, בכור נוטל בו פי שנים, אף שאינו יכול להקדישו ולמוכרו ע"כ.

וכתב בנתיח"מ (שם) לסייע לרמ"א מדברי הגמ' כאן דאמרינן גבי מלוה דאינו נוטל פי שנים משום דלאו הני מעות שבק אבוהון. אבל גזילה דמוציא הגזילה גופי' משמע דהוי מוחזק. ע"כ.

וכתב באבני נזר חו"מ (סי' מט מחודש טז): דאינה ראי', דמלוה אי הוה שבק להני מעות ה' זה פקדון דכל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא והי' יכול להקדיש, משא"כ בגזילה שאינו ברשותו של הנגזל.

11. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קכה/א

(שפט) מ"ש הרשב"ם דבע"ה אינו נוטל בראוי, ומטלטלי דיתמי לא מישתעבדי, לכאורה אינו מובן, דהא הכא איירי שגבו קרקע, ונראה כונתו, דנהי נמי דהקרקע שגבו מיקרי ראוי, למ"ד מכאן ולהבא גובה, אבל גוף החוב לא מיקרי ראוי, דהחוב כבר יש עכשיו, ולזה כתב הטעם, דמטלטלי דיתמי לא מישתעבדי, היינו דגוף החוב מיקרי מטלטלי, כמ"ש כאן בחידושי הרמב"ן, אבל קשה, דא"כ בכור דנוטל פי שנים גם מטלטלי, יטול גם במלוה דגוף החוב לא מיקרי ראוי. [מ"ש למעלה, דאי נימא דגוף החוב לא מיקרי ראוי, אמאי אין בכור נוטל בו פי שנים, הדבר מפורש ברמ"ה, וכן בשיטה בשם רבינו יונה, משום דמכירת שטרות לאו דאורייתא ולענין פי שנים בעינן שיהא יכול להקנות, ולפי"ז מוכח דהא דשט"ח ליתא במכירה אין הטעם משום דחסר מעשה הקנין, דהא בבכור לא שייך האי טעמא. אלא צ"ל, דחוב הוא דבר שאינו נתפס בו קנין, ובדינא דר"י ב"ב אם אמר על מי שראוי ליורשו, כתב הרמ"ה דזוכה גם במלוה, ואי נימא דבר שלב"ל אינו זוכה, צריך טעם מ"ש מלוה, אבל אי נימא דמלוה הטעם מפני שחסר מעשה הקנין, אתי שפיר, דבדר"י ב"ב א"צ מעשה קנין].

12. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קכה/א

(שצ) להסוברין דבע"ה אינו נוטל בראוי, ומשמע דהוא דין דאורייתא, צ"ע מגלן הא, והרי בבכור ובעל, איצטריכן קראי למילף מיניהו, דאין נוטלין בראוי, וא"כ בבע"ה דליכא קרא, מגלן לומר כן, ובתוס' בכורות דף נ"ב כתבו, דהא דבעל אין יורש בראוי ילפינן מבכור, אבל בבע"ה לא שייך למילף מבכור וצ"ע:

13. ספר דבר יעקב

ה) אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לרב נתמן קשיא טעמא דבני מערבא קאמרינן ולן לא סבידא לן – מקשים הראשונים [ר' יונה והרשב"א] שאין רבה מתרץ הקושיה הראשונה ואכתי נשאר קשה לפי בני מערבא מאי שנא קרקע ומאי שנא מעות. [וכתב ר' יונה [ד"ה לרב נתמן] דהקושיה [על ר"נ] מאי שנא קרקע ומאי שנא מעות אינה קושיה גמורה ולכן לא חש לתרץ אליבא דבני מערבא. ונראה שאינה קושיה גמורה משום שיש סברא [כמש"כ רשב"ם] שקרקע עדיף כיון דאשתעבד לאב בחייו ומעות עדיף כיון שמעות הלוהו. וכע"ז מבאר הריטב"א [ד"ה לדידך].

14. ספר דבר יעקב

ג] שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב ענן דבעל לא ירית ולא מטעמיה דאילו רב ענן סבר אע"ג דהוה ליה ברא לברתיה לא ירית ולא היא דאילו הוה ליה ברא לברתיה ודאי ירית – א. כתבו האחרונים [ק"ש אות שצב, חזו"א חר"מ ליקוטים סימן יג, גרש"ש במערכת הקנינים סימן ז] דיש לחקור לפי ר"ה ובני מערבא האם הירתי ירתאי מקבלים מדין ירושה שיורשים הירתאי או דאיכא נתינת מתנה לירתי ירתאי שכוונת הנותן לתת מתנה גם לירתי ירתאי. והנה לפי ר"ה [כפי שהגמ' מבארת למסקנה] שס"ל שגם בעל מקבל כיון שהווי כאומר מעכשיו, א"כ איכא ראייה שכוונת האב הנותן היה לתת לבת את הגוף מעכשיו, והבעל יורש אשתו לכשתמות בתורת ירושה וא"כ גם בן הבת מקבל בתורת ירושה מהאם. ולפי בני מערבא שס"ל שכן הבת מקבל והבעל אינו מקבל, אכתי אפשר לחקור אם בן הבת מקבל בתורת ירושה או בתורת מתנה מהנותן. והקו"ש [אות שצב] מביא דהתורא"ש [בשיטה דף קלן] כתב שכן הבת זוכה מדין ירושה.

וכתבו האחרונים [הגרש"ש מערכת הקנינים סימן ז, קו"ש [אות שצב] ובשי' ר' שמואל אות סד] שבוה נחלקו הרשב"ם והתוס'. לפי הרשב"ם [ד"ה מסתברא] סברי בני מערבא שלא כאומר מעכשיו דמי, וא"כ לא זכתה הבת בחייה ובן הבת אינו יכול לקבל בירושה מאמו, דהא האם מעולם לא זכתה, אלא בן הבת מקבל משום שכוונת הנותן ליתן מתנה לירתי ירתאי. ולכאורה קשה דאם תלוי בדעת הנותן נימא שכוונת הנותן גם ליתן לבעל שהוא ירתי ירתאי. מבאר הגרש"ש [ד"ה אמנם אכתי] כיון שהנותן אמר לשון ירתאי כוונתו רק למי שיש לו דיני יורש כגון בן הבת [ולו הוא נותן בתורת מתנה], ולא לבעל שאינו יורש בראוי.

ונ"מ אם מקבל מדין ירושה או מתנה כתבו החזו"א [שם] והגרש"ש [שם] והגר"ש [אות סד] אם בן הבת נולד לאחר נתינת המתנה, דאם מקבל מתנה א"כ בכה"ג אינו יכול לתת מתנה למי שלא בא לעולם, ואם הוי מדין ירושה יכול בן הבת לירש את אמו. והנה"מ [רמח"ג] כתב שאם הבן נולד אח"כ לא קנה, משום שס"ל שהוי מדין מתנה. והגידו"ש כתב נ"מ היכא שהיה לבת שני בנים ואחד מהם היה בכור, דאם מקבל מדין ירושה א"כ הבכור יקבל פ"ש, ואם מדין מתנה הבכור והפשוט שווים.

15. ספר דבר יעקב

לזכות לאחר מיתת הסבתא הרי הנותן מת [כמש"כ הרשב"ם [ד"ה בחיי] שמיירי בצוואת שכ"מ]. ואין מקנה שיקנה להם, ודמי לקנין לאחר ל' שלא חל אם המקנה מת קודם ל'. הרא"ש בתשובה [כלל פד אות א הובא בקה"ח רנא ובחזו"א שם אות ה] כתב שהוא משום תקנת חכמים דמתנת שכ"מ, דכמן שמהני מתנתו מיד לאחר מיתה מהני מתנתו לאחר זמן.

הגרש"ש כתב דקנין אחריו הוא גדר מחודש שהשני זוכה כבר עכשיו לגבי הזמן של אחר מיתת הראשון, ואף שאינו קונה מעכשיו קנין הגוף לגבי עכשיו, קונה לגבי הזמן של אח"כ. ולפי"ז מהני ע"ז קנין עכשיו והקנין חל אף אם מת המקנה לפני שבא ליד השני.

ב] הגרש"ש [מערכת הקנינים סימן ז ד"ה עוד] ור' שמואל [סוף אות סה] מקשים לפי שיטת הרשב"ם והר"ף שאין הירתאי זוכים מעכשיו, איך יכולים

16. תוספות מסכת בבא בתרא דף קכה עמוד ב

אמר רב פפא הלכתא דאין הבעל נוטל בראוי - אבל שבח נוטל כדפירש הקונטרס דכיון דאינו יורש אלא הוא זוכה בנכסים מיד וברשותו בא השבח ולהכי לא חשיב במתניתין בפ' יש בכור (בכורות דף נב. ושם ד"ה ולא) גבי הנהו דאין נוטלין בראוי כבמוחזק משום דבעל יש לו שבח והוא הדין נמי דלא שקיל בעל במלות אשתו אפ' במה שלותה אשתו מנכסי מלוג דהא נזק נמי הוי כנכסי מלוג כדמוכח מתניתין דמציאת האשה (כתובות דף סה:): ואפ' הכי משמע בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מב:) דלא ירית בעל דלרבי דוקא הוצרך לאוקומי בגרושה דלא חשיב מלוה ראוי בכור והוא הדין לגבי בעל והאי דשביק בעל דאיירי בה ונקט בכור שאינו נוטל פי שנים במלוה היינו משום דלגבי בכור איפליגו אמוראי בשמעתין אבל הוא הדין בעל כדפריש' וליכא לאקשווי דאמאי לא עריב ותני להו בהדי הדדי דאין הבעל ובכור נוטלין בראוי כבמוחזק ונוטלין במלוה משום דלגבי בכור משנה שלימה היא בבכורות (דף נא:): דאין נוטל בראוי אבל בעל דאין נוטל בראוי לא אשכח לא משנה ולא ברייתא אלא מימרא דא"ר אבהו ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה לעיל בפירקין (דף קיג.).

17. תוספות מסכת בבא בתרא דף קכה עמוד ב

ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה - וכל שכן בשבח והא דלא נקט שבח משום דמשבח לא הוה שמעינן דמלוה הוה ראוי דהא איכא למאן דאמר דאפ' לרבנן הוי מלוה מוחזק דכמאן דגביא דמיא ולהכי נקט רב פפא מלוה דאין הבכור נוטל פי שנים דשמעינן מינה כל שכן שבח ואע"ג דלגבי בעל ובכור חשבינן מלוה ראוי לגבי כתובת אשה חשיבא מוחזקת וגובה אשה כתובתה ממלוה אע"פ שאינה נוטלת לא מן השבח ולא מן הראוי כדתנן בבכורות (דף נב. ושם) אפ' הכי גביא ממלוה....

18. דף על הדף בבא בתרא דף קכה עמוד א

בגמ': מאי שנא קרקע דלא דלאו הא קרקע שבק אבוהון מעות נמי לאו הני מעות שבק אבוהון.

כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד, סי' רטו), 'ואשר שאל כ"ת בענין כספים המופקדים בבנק, אם יש להם דין ראוי או מוחזק לענין ירושת בכור, ע"פ המבואר ב"ב קכ"ה וח"מ סי' רע"ח דאין הבכור נוטל פ"ש במלוה, וכאן לפי דעת כ"ת עדיף דהממשלה ערבה מיד, הנה לפי פשוטן של הענינים בסוגיא שם דטעם מלוה משום דלאו הני זוזי שביק אבוהון, וא"כ הני כספים הנתונים בבנק, נהי דעומדים להחזיר כל שעה, מכ"מ כיון דמשלמין עליהם ריבית, והיינו משום דמשתמשים הבנקים בכסף הזה, א"כ לא הני כספים שביק אבוהון, והרי פליגי גדולי הפוסקים (אלא) לענין כסף עיסקא, די"א דפלגא מלוה הוי ראוי, וכ"כ בתשובת דברי ריבנות, הובא בחי' רעק"א סי' רע"ח ס"ז, וי"א דפלגא דמלוה הוי מוחזק, והיינו כיון דהלוה אסור להוציאו לצרכו או לד"א, ואין נעשים מטלטלין אצל בניו, עיין ב"מ ק"ד ע"ב, ועיי' היטב בשער משפט חו"מ סי' רע"ח שם, ובשבות יעקב ח"א סי' קע"ב, וגם בזה דעת המורים נוטה שפלגא מלוה עכ"פ נקרא ראוי.

ולפ"ז באמת פה בא"י שההיתר לקחת הרווחים מהבנקים נבנה על יסוד ההיתר של היתר עיסקא, שהיא מחצה מלוה מחצה פקדון, א"כ בחצי הסכום שמכח פקדון איכא דין בכור דפי שנים, ומ"מ עדיין לבי מהסס, כיון דהלב יודע דעיסקות של כהיום ע"פ המבואר בפוסקים יו"ד סי' קע"ז, גם חצי הפקדון אינו עומד להחזירו בעין, והוא מוציאו ומחליפו כאוות נפשו ולא נקראו הני כספים מעין דשביק להו אבוהון, ונראה דזה שרומז רבינו עקיבא איגר בהגהותיו שם בסוף דבריו שכתב, ואם עשה שטר עיסקא אם עשה תנאי שביו"ד סי' קע"ז אם בזה גם פקדון הוי ראוי עי' ס' שביתת יו"ט וכו', ואין הספר נמצא אתנו, עכ"פ נראה דהיינו ספק דידיה כנ"ל, וקשה להוציא ממון מיורשים גם בא"י.

19. דף על הדף בבא בתרא דף קכד עמוד ב

בגמ': בכור נוטל פי שנים.

בפרשת שמיני (ויקרא י, יב) נאמר, 'וידבר משה וגו' ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים', וקשה, לפימש"כ הט"ז (יורה דעה מג, ז) דלא שייך נותר אלא במיעוט, ואם כן מה שייך לכותם 'בניו הנותרים', הרי אינם מיעוט אלא מחצה.

וביאר רבי שלמה קלוגר (אמרי שפר, שם), משום דנדב הרי היה בכור, וכיון דהבכור נוטל פי שנים, בהכרח היינו משום דהבכור חשוב בעיני אביו כשני בניו רגילים. ואם כן, כיון דהבכור נחשב כשנים, הרי שנדב ואביהוא נחשבים לשלשה, ונותרו שנים, הוי פחות ממחצה, ושייך שפיר לומר 'הנותרים'.